

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Cei dintâi îndrumători ai politicei românești în Ardeal.

Din trecutul nostru se desfac frumoaseilde, cari pot să justifice lupta de regenerare a scriitorilor români și să dovedească limpede, că în anume momente din viața poporului nostru scriitorii și-au dat seama mai întâiu de zădărnicia unei anumite politici și au încercat a fixa ținte nouă pentru politica românească dela noi. E chiar o datorie a noastră s'o arătăm aceasta și să luminăm străduințele luptătorilor români, cari au încrustat în formele ei de astăzi politica românească. În felul acesta cercetând unele evenimente din trecut vom găsi mai ușor explicație pentru o seamă din chestiunile, cari ne preocupă astăzi și ne vom putea făuri mai lesne o cheie pentru viitorul nostru.

*
Cu cât mai lămurit ni se deslușesc împrejurările, între cari a fost alcătuită „Suplîca“ Românilor din anul 1791, cu atât mai mult se confirmă un adevăr, care trebuie scos în relief: că cel dintâiu glas al politicei românești în Ardeal, glas scutit de tângueli prea umilitoare, dar destul de îndrăzneț spre a fi auzit, a fost al scriitorilor români dela sfârșitul veacului XVIII.

Până atunci, am putea spune, că nu există o politică românească făcută pentru nevoile și aspirațiile firești ale neamului nostru. Se făcea, ce-i drept, și la Blaj o politică. Aceasta însă nu era a tuturor Românilor, ci ea reprezintă numai politica restrânsă a unei confesiuni, care căută a-și justifica existența de aproape o sută de ani. Și mai era în sfârșit în aceeaș vreme și politica neuniților. Dar ce rezultate simțite puteau spera

aceștia, când existența lor însăș nu era recunoscută în Ardeal? Dacă mai adăugăm și împrejurarea, că în acest lung veac al celor mai desperate lupte religioase prăpastia între Blajul lui Bob și între Sibiuul neunirei era mult mai largă, decât cum e în zilele noastre, atunci va trebui să mărturisim, că situația poporului românesc nu se putea înfățișa de loc în colori luminoase. Chiar și silințele bunului împărat Iosif II. s'au izbit de îndărătnicia tuturor celor interesați și au produs mai ales în Ardeal o puternică mișcare reacționară spre a șterge și cea mai neînsemnată urmă a odioaselor reforme iozefine. Această contrarevoluție și depresiunea morală, care a luat în stăpânire pe conducătorii firești ai Românilor după sângeroasa răscoală a feciorului din Albac aveau darul să mărească numai desperarea mută a poporului nostru.

Când însă în ajunul anului 1791 se deschise dieta din Cluj, în uralele celor trei națiuni și se aduseră în discuție chestiuni capitale pentru toți Ardelenii, la o seamă dintre Români fruntași le revine meritul, că au recunoscut momentul oportun de a atinge din nou chestiunea românească.

Cel dintâi a fost neapărat unul dintre conducătorii „chemați“ ai poporului, Episcopul neunit, care la începutul anului 1791 a înaintat guvernului gravaminele clerului său. Nu ni s'au păstrat aceste gravamine. Ele însă erau vechile arme de luptă ale Românilor, întrebuițate iscusit o jumătate de veac mai înainte de un episcop unit în lupta lui nobilă pentru drepturile întârziate ale confe-

siunei sale. De atunci s'au mai uzat aceste arme și ele reclamau un nou maestru, care să le dea cu lustrul nou un ascuțiș mai tăietor și mai temut. Spre norocire astfel de maestrii dibaci nu lipseau atunci la noi. Eră toată pleiada tinerilor scriitori, cari cu crezul lor aveau să dea o nouă îndrumare cugetării și politice românești.

Înainte de a așterne și Episcopul Bob gravaminele clerului unit în petițiunea sa, pe masa împăratului din Viena zăcea o altă suplică, frumosul *Supplex libellus Valachorum*, așadară al tuturor Românilor care de atunci și până astăzi — cum se spune odată — a rămas evanghelia și catehismul fiecărui Român.

Nu cunoaștem în amănunte împrejurările, între cari s'a alcătuit această suplică. Ea însă nu-i numai opera lui Meheși, care eră atunci secretar la cancelăria ungaro-transilvană, ci la compunerea ei au contribuit și alții. E vorba și de Molnar, liberalul, atotștiutorul frate al martirului Popa Tunsu și de Samuil Klein, cărui îi aparține partea istorică a suplicei. „Afirmația romanității“ — și aici ca și în celelalte lucrări ale lui, spune d-l Iorga — se razimă pe izvoare istorice, pe obiceiuri și limbă. Se întrebuițează într'un loc și în altul tocmai aceleași dovezi documentare. Felul de a înțelege unirea celor trei popoare, ca un concordat religios după introducerea în Ardeal a Reformei, e iarăș acela, pe care-l exprimă și Klein.

Samuil Klein se află atunci într'adevăr în Sibiu, așa că putem presupune cu toată probabilitatea, că el a fost, care a dat argumentele istorice în mâna suplicanților. „Dintre Români, unii de aici au compus o instanție în numele clerului și al poporului unit și neunit, care au trimis-o din Buda prin poștă Maiestății Sale“ — spune Episcopul Gherasim Adamoviciu într'o scrisoare către Mitropolitul sârbesc și înțelege, de sigur, ceata celor câțiva cărturari din Sibiu.

Despre compunerea acestei suplice au fost informați pe deplin și cei doi episcopi. Ei însă, fiindcă aveau față de ea anumite rezerve, nu au scris-o. Tonul ei eră prea îndrăzneț și din cuvintele ei nu mai transpiră seculara umilință românească, prin care se

distingeau Românii la orice prilej. Îndreptată către „Maiestatea Sa sacratissimă“ suplica Românilor, care cuprindea „gravaminele națiunii împilate“ cerea dela împăratul numai restituirea drepturilor, cari le-au avut odinioară și din care nu prin lege, ci numai prin trista fatalitate au fost scoși. Unele fraze ale suplicei erau cu atâta artă construite, încât e de sine înțeles, că au durut rău, pe cei împotriva cărora erau îndreptate. Originea noastră romană, nedreptatea strigătoare la cer, care ni se făcea în ciuda drepturilor omenești și dumnezeiești, erau exprimate așa de hotărît, încât îi atingeă amar și pe „opresori“. Iată prin urmare pricina, de ce nu a scris-o Episcopul Gherasim Adamovici. El însuș se temeă, că va fi privit, de „capul răzvrătirii“ dacă ar îndrăzni să se pună în fruntea unei asemenea mișcări. Iar Episcopul Bob din Blaj declară în Cluj, „că stilul suplicei i se pare întrucâtva schimbat“. Natural, că ei ca episcopi legați de anumite instrucțiuni și considerații nu puteau să-și prezinte postulatele, decât într'o formă mai moderată.

Alcătuitorii intransigenți ai suplicei însă nu erau legați de asemenea instrucții și nici de interesele lor particulare. Ei mărturisind pe față mândrul crez a lui Klein „mult iaste a fi născut Român“ și pornind din covârșitorul sentiment de mândrie națională distingueau mai clar nedreptatea, ce li se face în Ardeal cu sistemul celor trei națiuni, care eră atunci cea mai scumpă clenodie a politice ungurești. De aceea nici un moment n'au ezitat, când a fost vorba a răsturna acest sistem.

Dupăce s'a desbătut „suplica“ la dieta din Cluj și a fost „adnotată“ cu perfide și malițioase observări, cei dintâi, cari au luat-o în apărare au fost autorii ei. „Unul dintre ai noștri scrie“ adecă redactează răspuns la învinuirile Ungurilor, comunică din nou episcopul Adamoviciu Mitropolitului sârbesc. Și de fapt scriau un răspuns Ungurilor acești oameni de muncă stăruitoare, cari credeau, că ar putea cere dela împăratul și îngăduirea unei mari adunări naționale, compusă din nemeși, cler și țărani români, unde ar fi să se răspundă cu toată gravitatea la violența

Ungurilor din Cluj și unde cu nouă argumente ar putea demonstra îndreptățirea postulatelor naționale. Dacă această adunare nu s'a putut realiza ea a rămas moștenire vremilor viitoare, cari au văzut-o întrunită pe Câmpul libertății, măreață și impunătoare, cum și-au zugrăvit-o în închipuirea lor scriitorii dela sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Se pare, că curentul celor câțiva cărturari prindea tot mai larg teren și că ei au izbutit a-și crea un însemnat număr de adepți printre intelectualii români din acel timp.

Clerul neunit adunat în Sibiu în toamna anului 1791 recunoscând de a sa și a în-tregului popor românesc „suplica“ menționată și nu a unor elemente turbulente, a hotărât să trimită la Viena pe episcopul Gherasim Adamovici cu unul sau doi reprezentanți din cler și cu eventualii delegați ai clerului unit.

Iată prin urmare cele dintâi roade ale politice românești, cari au fost apropierea și unirea pentru o acțiune comună a celor două confesiuni desbinate.

Cei doi episcopi ai Românilor au plecat mai târziu la Viena, ca deputați ai națiunii române. Acolo au înaintat o „reprezentanță“ către noul împărat, în care căutând a-și preciza din nou drepturile, combat cu înverșunare observările și invecitivele celor trei națiuni adunate la dieta din Cluj. Când se va publica și aceasta „reprezentanță“ — inedită până acum — ea va face cinste, celor ce au subscris-o și va arăta înalta treaptă a conștiinței naționale, la care s'au putut

ridică frunțașii Românilor dela sfârșitul veacului XVIII. Din ea însă se desfac tot mai lămurit ideile unuia din cei trei mari scriitori, ale lui Samuil Klein. Atât punctele singuratic din remonstrație, cari aduc în cea mai mare parte argumentele lui istorice, cât și anexele ei nu pot fi decât opera unui om luminat și scriitor cu largi orizonturi, cum a fost pentru noi acest „Luceafăr“ al veacului XVIII.

Samuil Klein, împreună cu soții lui, cu Șincai și cu Petru Maior nu s'au mulțumit a da impuls conducătorilor români, a agita și a lupta pentru emanciparea politică a poporului românesc, ci în aceeaș vreme au început toți trei și o discuție științifică cu adversarii, cari se năzuiau să combată cu toate mijloacele mișcarea Românilor. Ei au dat prin aceasta o nouă strălucire frumoasei lupte și au făcut, ca ideile lor îngropate pentru moment, cu sosirea altei primăveri să încolțească din nou. Alcătuirea programului de pe Câmpul libertății nu a fost altceva, decât îndeplinirea testamentului politic pe care l-au lăsat cei trei scriitori.

Lucrul acesta nu ar trebui uitat și când unii dintre frunțașii noștri ar voi să scoată pe scriitori din politică, ei ar săvârși un act de ingratitude față de înaintașii, cari au așezat temeliile politice românești. Pentru că orice argument se aduce împotriva lor, lovește în munca și stăruința scriitorilor, cari au fost cei dintâi îndrumători ai politicei noastre, îndrumători harnici și desinteresaji.

Dr. Silviu Dragomir.

Gomora.

Parisu-și urlă vasta nehodină
Și fără somn se sbate vinovatul...
E noaptea 'n jur dealungul și dealatul
De vin, de glume și de-amoruri plină.

Durerile și-au amuțit oftatul,
Mor visurile sugrumate 'n fină
Scăldat în răs, în aur și 'n lumină,
Pe uliți trece hohotind păcatul...

Drumej străin din țări îndepărtate,
Eu mă strecor prin putreda cetate,
Când după nori zâmbește aurora...

Prin boltituri de arcuri triumfale,
Văd turnurile vechei catedrale
Ca niște brațe blestemând Gomora...

Octavian Goga.

La încercarea norocului.

Trecând pe sub ferestrele lui Barbancioc, agentul electoral din Albastru, vecinul Iftimie fû isbit de lumina vie a geamurilor și de sgomotul de veselie dinăuntru, al cărui răsunet ajungea, ca un murmur în valuri, până în stradă. Se opri o clipă, și prin geamul aburit zări lume multă, în picioare, pe la mese, cu pahare de ceaiu alături, cu pahare de vin în mâni, — gesticulând, perorând sau hohotind.

„E vesel anul acesta revelionul la vecinul“, — își zise Iftimie. Și aruncând o privire piezișă și spre mesele de joc, ce așteptau să potolească pe oaspeții enervați, nerăbdători, își mai zise: — Acù, numai decât, are să înceapă și „încercarea norocului“...

Ei, nu fusese toț așa și în alți ani, — nu fusese așa mai ales anul trecut, când domnul Barbancioc pătimiă amarnic de pe urma unui șir, neobișnuit de lung, de ani de opoziție. Vecinul Iftimie trecuse și atunci pe aici, tot așa, sprinten și vesel cum e el de felul lui, și cu gând de petrecere, de „încercarea norocului“ și din partea lui, undeva la vreun prieten... Dar atunci ferestrele nu erau așa luminate, și nu pătrundeă dinăuntru în stradă nici un murmur de veselie... Abiă licărind, geamurile parecă aruncau priviri posomorîte, jalnice, asupra trecătorului.

Și trecătorul s'a oprit. Ei, și-a zis, — iată vecinul Barbancioc care s'așteaptă să petreacă un trist revelion anul acesta... Dar dacă l-am mai înveseli nițel?...

Vecinul Iftimie când ia o hotărîre, nu stă mult pe gânduri. Merge după ea deadreptul, vesel și sprinten cum îi e firea, și de-aia, poate, nici nu dă greș niciodată.

„Bucuroși de oaspeți?“...

Barbancioc l-a întâmpinat cu mirare și nehotărîre. Cu toate astea, nu eră un creditor. Deci s'a potolit, a prins a zâmbi, și ca să zică ceva:

„Dar ce vânt, vecine?“...

— Cum ce vânt? Dumneata n'auzi cum șueră afară? Pornisem așa în oraș, dar zic: prea e vreme avană, hai mai bine să mă abat pe la vecinul Barbancioc... Dumneata ce zici? bine am zis?

— Bine“, ar fi zis Barbancioc; dar pe față-i începû să plutească iar nedumerirea: Ce interes să aibă omul acesta ca să...

Și fiindcă repede nu găsiă o tălmăcire, nu zise nimic, se mulțumi să zâmbiască și strânse încăodată mâna vecinului.

Iftimie nu mai așteptă altceva; scoase șoșonii, scoase paltonul, mai ridică nițel fitilul dela lampă de se făcû ceva mai multă lumină în odaie; apoi, frecându-și mâinile:

„Ei, cum omorîm puțintel vremea?... Ia scoate, vecine, biblioteca aia“...

Barbancioc se codi: „Păi, vezi că eu...“

— Aide, aide, ce naiba? Doar nu crezi c'am venit aici pe jupuială... O facem acolo pe un franc, ori pe o băncuță, ca să aibă un interes jocul“...

În seara aceea, Barbancioc nu mai avû nici o îndoială: Vecinul Iftimie spusese pur și simplu adevărul: Plecase să meargă undeva în oraș, — dar cum suflă crivățul avan, s'a răsgândit și a rămas aicea, în vecini... Omoară acolo un ceas, două, și se întoarce acasă... Nu-i e nici de câștig. Jocul poate să meargă, la nevoie, și pe datorie...

N'a fost nevoie să meargă așa, fiindcă, dela cea dintâi partidă, a pierdut Iftimie. Nenorocul l-a urmărit și mai departe... Iar când s'au făcut vreo cinci lei în fața lui Barbancioc, și-a făcut și el ceva de lucru p'afară, iar nu mult după asta a apărut un băiat de prăvălie cu vreo două clondire...

Apoi de-aicea, petrecerea în doi a mers destul de bine. Tabacherea vecinului Iftimie s'a golit abiă pe la două după miezul nopții. Punga nu i s'a golit tocmai de toț, — dar Barbancioc, culcându-se, a putut totuși să numere, rânduind pe măsura de noapte, vreun pol de parale...

„Fără supărare, vecine, — i-a zis la plecare, pe când Iftimie își încheiă șoșonii.

— Ei, ce să-i faci? n'am avut noroc... Poate al'dată... Hai să-l mai dăm și pe ăsta de dușcă, și la mulți ani!

Așa s'a scurs și cel din urmă pahar, — și vecinul Iftimie și-a luat drumul lui, — sprinten și vesel cum îi e felul, — până acasă.

Iar după aceasta se făcuse un obicei. Odată pe săptămână, cel puțin, vecinul Iftimie venia la Barbancioc „să se ratrașeze“... Dar de unde! Că în loc să-și mai stoarcă ceva din pagubă, tot mai rău i se înfundă...

Acuma, firește, nu eră treabă de cine știe ce... Dar așa, câte un pol de ședință, tot lăsa Iftimie mai întotdeauna.

De atâta noroc, dela o vreme, trebuia să se mire și Barbancioc. S'a mirat el câtva, s'a mirat... dar apoi tot băgând de seamă cum Iftimie pierdeă întotdeauna cu carte rea, dar adesea și cu carte bună — s'a înduioșat; și înduioșarea-i ar fi mers și mai departe, dacă acelaș gând n'ar fi venit, iarăș și iarăș, să-i sgândăre și să-i țină în loc pornirile bune: — Ce interes poate să aibă omul acesta, ca să...

Nu i-a mers deci înduioșarea mai departe; dar atâta a putut să vadă și să cunoască, după jocul vecinului, că nu eră numai trecerea de vreme ceace căută acesta, săptămânal, în casa sărăcăcioasă, în care de mult alți prieteni încetaseră să mai calce, — și nu eră numai întâmplarea, care-l făcea pe dânsul, întotdeauna, să câștige la écarté.

Apoi nu mult după aceasta dete Dumnezeu de veni și luna Martie, cea mai adesea fatală guvernelor. Vecinul Barbancioc nu mai avu

vreme; săptămâni întregi a fost ocupat cu campania. Pe urmă a venit schimbarea regimului, împărțirea slujbelor... Nu de geabă a răbdat Barbancioc atâta vreme; i-a venit înfârșit răsplata din belșug.

De Iftimie nu s'a mai interesat, n'a întrebat. Căci nici îndoială nu putea să fie pentru dânsul: acū-acū are să pice și ăsta cu jalba lui, — și atunci înfârșit aveă să se deslege și întrebarea: Ce interes putea să aibă omul acela ca să...

Dar Iftimie n'a mai venit. N'a mai venit azi, n'a mai venit mâne, n'a mai venit nici-odată. A trecut iarăș acuma, așa ca odinioară, a trecut, s'a uitat, și și-a zis:

„Acuma nu mai e nevoie de mine aicea“...

Atâta și-a mai zis, și altceva nimica.

La încercarea norocului, acolo, dânsul n'avea ce să mai caute. Gândindu-se la zilele trecute, i se părea că vede un car ce ar fi fost înglodat undeva, pe care l-ar fi ajutat să se urnească din loc, iar acuma, cail și drumul bun ajutând mai departe, el însuși rămânea în urmă, și se uită cum carul se depărtează, ușor, fără scârțăială, — și fără de pă sare.

Înfipse cu putere bastonul în zăpada de curând căzută, apoi îl învârti în aer, și, zâmbind cu mulțumire, plecă înainte.

Ion Gorun.

Dintr'o glumă.

(Stârșit.)

Servitorul plecà, dar vorba nu încetă, între altele îi întrebai de ce mi-au smomit nevasta.

„Noi nu, zise socru-meu, d-ta, cu purtările d-tale. Dè, dragă, dacă ai văzut că nu suntem din familie ca d-ta, trebuia să ne fi lăsat în pace. Slavă Domnului, n'am dat-o pe câți au cerut-o“. Și au mai îndrugat nu știu ce, când numai iată și pe Costache și după el și Ion, vestind că a venit comisarul și așteaptă.

„Ce e aice, Nicule“, întrebă cumnatu-meu, cum intră, întinzându-mi mâna.

Iar eu când auzii că a venit comisarul, îi grăli:

„Domnule, ce caută comisarul să-mi violeze domiciliul, noaptea. Și dacă a venit, de

ce n'a adus și un medic? Ori, dacă nu a venit medicul, să nu calce hoțul cela de polițist pragul casei, că-i rup urechile. Iar d-ta, Costache, de vrei șezi și ascultă.

— Dar medicul la ce să vie, întrebă el.

— Medicul, îi răspunsei, să constate, cine e nebun, eu, sau d-lor.

— Da ce e aice?

— Ce e? să-ți spuie tot d-lor, că știu mai bine.

— Ba, spune, d-ta, că știi mai bine, grăl soacră-mea, însuflețită că a venit și fecioru-său.

— Eu, nu, le spusei: D-voastră ați reclamat prezența d-lui, d-voastră arătați motivul“.

Și dânsii, de voie, de nevoie, înșirară tot,

însă cu adaugeri că eu veșnic îmi bat joc de ei, că mă cred mai din viță și că nu mă mai pot suferi.

„Nicule, îi dă cumnatu-meu, astăseară îs spiritele tare încordate; n'ai să poți dormi aici, dar du-te de te culcă la hotel, și mâne vino la mine și vom aranjă.

— Ce hotel! îi răspund eu răzvrătit. Dar dela hotel am luat nevasta. Să aranjez... Ce să aranjez? Ce, aice fac comerț. Să aranjez cu d-voastră despre nevastă-mea! — Dar ce, am luat-o cu chirie?“

Și-mi luai pardesiul și bastonul și le adăugai:

„Dacă cereți să mă duc, la vremea asta, eu aice nu'mai intru.

— Da, ai să intri, zise soacră-mea răutăcioasă.

— Ba ferească sfântul“, și fără să zic seara bună, ieșii și mă dusei la mama.

Aici domnul Voinea ciocni cu mine și beu cu sete, apoi puind paharul cu sgomot pe masă urmă:

La mama, geamurile toate erau oblonite, le luminează felinarul din poartă.

Intru, sun, vine servitorul la geamul ușei și întrebă:

„Cine e?”

— Eu!

— Care eu?

— Care eu, care eu, îi zic înfuriat; deschide, dobitocule, odată, ce nu mă cunoști?

— Aa, mata ești, cucoane Nicule,“ zise el și cheia crâșni de două ori, și intrai.

Mama ieși cu șalul în spate.

„Ce e bre? Ce e pe tine, la ora asta?”

— Ce e; nu mă mai necăji: M'am despărțit de socrii, de nevastă.

— Nu ți-am spus eu, ticălosule, grăi ea, să nu te încurci cu mitocanii, că ai s'o pățești. Tu cel mai mare; tu cel mai prost.

— Mamă, știi ce, îi spun eu, nu mă mai judecă atâta, ci dă-mi un loc unde să dorm, că mor de supărare“.

Și, biata mamă îmi așternu repede în fosta mea odaie: a pus cearșaf curat, perini moi, îndată în față o plapomă cu nasturi, și mă culcai.

N'am dormit, îndată-ce așipeam mă trezeam, mi se părea că-s asvârlit undeva de-

parte, aveam friguri, și inima îmi eră leșiată și tâmplele îmi svăcneau cu putere.

A doua zi de dimineață, mă chemă la cafea. Eu amărit, cafea îmi trebuia? Ciudată e firea omenească, pe ce treceă senzațiile se schimbau: acum mi se părea că-s cârnit într'o prăpastie și vedeam numai o bucățică de cer și am spus să mă lase în pace.

Veni vremea amiezei, mama mă chemă la masă. Eu nici gând să mă urnesc din pat. N'aveam de ce. Simțiam eu că degeaba mă urnesc. Aș fi vrut mai degrabă să mă bag în o văgăună, să nu mă vadă nimeni, decât să ies în lume. Totuș mi se urî de stat în pat și pe la patru după prânz, mă spălai, mă îmbrăcai și mă dusei în camera mamei, îi sărutai mâna și îi dădui bună ziua.

„Mănânci ceva, mă întrebă ea?”

— Măncare îmi trebuie? îi răspund. Mai bine foc!“ — Așa eram de necăjit.

Mama începû să mă cam mustre de ce n'am ascultat-o?

„Știi ce, mamă, îi spun eu, dă-mi pace, că fug și de aici în toată lumea să nu mă mai vezi“.

Într'o săptămână știură toți prietenii, de pățania mea, așa că și începură să mă năvălească cu întrebările; iar ca să scap de plictiseală, mă hotărîi să plec și să termin dreptul la Paris.

Mama, însă, stăru să-mi vin în fire, să divorțez și să iau altă fată; însă când auzii iar de însurătoare parcă mi se umflă coșul de ciudă, ca un balon cu aer, că i-am zis:

„Mamă, știi ce, ori dă-mi bani să plec, ori de nu, mă împușc“.

Și, mai stătui ce stătui și o plecai spre Paris.

Trecură opt ani și în sfârșit cu un doctorat în drept, cu o licență de științe de stat și o diplomă dela școala de silvicultură din Paris, mă întorsei în țară.

Uitasem, cu învățătura, toate năcazurile. Mama fusese de vreo opt-ori la mine și-mi spuse, că nevasta mea a dat divorț, dar că are sentință sau ba, nu mi-o spusese, că mama nu se pricepea la d'al de astea, mie nu-mi eră până la atâta să știu, decât că îmi mai făcuse cunoscut că la câteva luni după plecarea mea avusese o copilă, care crește

mare și se face frumoasă, și că a trimis de vreo câtevaori cuvânt să-i trimită fetița și că soacră-mea i-a răspuns nu tocmai potrivit; iar despre fosta mea nevastă de câteori a venit la mine, mi-a vorbit de câte-un nou amant.

După ce-mi luai diplomele, mă amorezai de fata unui avocat din Paris, și venii cu ea în țară și care e femeia pe care ai văzut-o.

Aici mi se dete slujba de procuror, pe urmă de prezident de tribunal, dar îmi dădui demisia, fiindcă îmi place mai mult o vieață mai liberă. Și azi sum avocat. Câștig ceva, și-s mai liniștit.

„Dar cu fetița cum ai alăturat-o de d-ta? îl întrebai.

— Tocmai... Veștile ce le căpătasesm dela nevasta mea mă desgustase și mă făcuse să o șterg cu desăvârșire din mintea mea, o uitasem, și cum eră. Pe urmă mai e ceva.

Orașele mari au un dar că te pierd, te uluesc, te cuprind în vârtoarea lor, că fac din tine un patruped, menit să mănânce, să bea, să se joace după poftă și să rupă, să macine din tine sânge și din alții; să trăiască după simțământul animal din el. Și mă credeam vindecat, ba de câteori îmi amintisem par'că mi se încărcă sufletul cu ceva greu și-mi ziceam: Dacă ea ar fi fost femeie cu tinere la bărbat, putea să spuie, când m'a văzut că plec a douaoară: „Mamă, eu nu mă despart de bărbatul meu, plec cu dânsul, dar așa dânsa nici nu s'a arătat“. Și gândurile astea erau pornite din așa încredere că nu mai ținea la mine, că orice legătură între noi eră pentru totdeauna ruptă.

Însă, gândul că am un copil, nu mă lăsă: sângele de departe vorbiă în mine și cum venii, mă gândii să-mi văd fetița, dar cele ce-mi spusese mama mă făcū să am o străngere de inimă și să mai păstrez dorul de-a o vedeă așa deodată și cloceam un meșteșug cum aș putea să-i vorbesc și să-i spun că eu sunt tatăl ei, însă fără să știe maică-sa. M'aș fi dus la școală; i-aș fi trimis, ceva, o scrisoare, un dar, însă aveam o frică ascunsă, deosebită de celelalte feluri de frică, să nu stric totul. De câtevaori am rătăcit pe aceeaș uliță s'o văd, dar dacă nu o cunoșteam puteam să văd o sută de fete și nu-mi folosiă nimic.

Însă într'o zi, pe când mă plimbam pe Calea Victoriei, numai ce văd o copiliță cu ochii albaștri că se desprinde de alta, care rămâne în loc, și cu care veniă dela școală, și se apropie de mine și îi dă:

„Eu te cunosc pe mata!“

Deodată, îmi tresări inima: și gândul se duse la fata mea: „Nu cumva o fi?“

„Nu ești tu tatăl meu?“

Aici îmi veni să strig, să răcnesc, aveam pe fata mea înaintea ochilor mei, o parte din sufletul meu în ea; îmi aminteă chipul maică-sei când am luat-o întâiu, vremurile acele, dar ca să nu mă arăt slab, o întrebai:

„Eu tatăl tău, de când?“

— De când? — Te faci că nu știi?

— Cine ți-a spus?

— Uite, și scoase din bluza dela sân, o fotografie din vremea mea de tinerețe.

N'am mai știut ce fac? am luat-o, am sărutat-o, am plâns. „Tu ești fata mea, Viorico?“

— Eu, zise ea, și nu mă cunoșteai?

— De unde?

— Eu te cunosc“. Asta o port de mult la mine; iar acuma trei zile, când am fost la tribunal cu mama, mi te-a arătat, vorbeai cu niște domni în sala „Pașilor pierduți“.

Cu lacrimile în ochi am dus-o la o cofetărie, i-am dat o cutie cu bomboane, am scos din buzunar un teanc de hârtii de bancă și am zis să-și aleagă una. Ea a ales una de o sută. Și ca să o cerc i-am zis:

„De ce nu alegi una din cele mici?“

Ea mi-a răspuns, că mai mult îi plac cele mai mari și-mi mai adaugă:

„Tată, știi ce-am gândit, că ar fi bine să-mi mai dai una să fie cu soț“.

Și i-am mai dat una.

Apoi se uită în ochii mei și grăi:

„Acum cred și eu că ești tatăl meu. Da de ce nu ai venit pe la noi, mama te-a așteptat.“

— Da ce face maică-ta? o întreb eu, ușurat, de o întrebare pe care voiam să i-o pun și nu îndrăznisem.

— Mama e bolnavă, ea din ziua aceea de când te-a văzut e și mai rău, și mereu bănuie că nu ai venit să ne vezi.

— Da tu știi de ce nu mai vin pe la voi?

— Știu, mama mi-a spus tot.

— Apoi, nu mai pot să mai vin, drăgușule, că eu sunt însurat.

— Însurat? făcù ea, privindu-mă cu durere. Cum? Dacă ai știut că ai o fată și mama nu s'a măritat, ai luat alta?"

Aici mă uitai la ea cu milă, cât de ușor ia firea omenească și o netezii și îi zisei:

„Puiule, dacă și tu îi aveà mintea mamei tale și tu ai să fii nefericită ca și dânsa“...

De-atunci, în fiecare zi, căută să mă întâlnească și să-mi vorbească de maică-sa. Până într'o zi alergă plângând înaintea mea și îmi spuse să mă duc, că maică-sa e bolnavă rău și mă rugă să mă duc s'o văd. O întrebai ce are? Și dânsa spuse că tușește; iar din ziua de când i-am dat hârtiile e mai rău.

Glasul cu care mă rugă, argintiu, dulce, privirea ei în care se rostogolea cerul albastru, făcù din mine un rob și cu tot instinctul meu ce-mi porunceà o limită, mă dusei cu dânsa. Nu mai eram eu, eram un smeu de hârtie ce-l trage un copil după el. Însă fiecare pas cădeà sub simțurile mele: par'că pierdeam ceva din eul, din energia mea și nu glăsuim nimic, decât suflam. La ușă sună uitându-se cu mulțumire în ochii mei. Nu mult ușa se deschise și ea mă pofti, și în antreu îmi spuse să șed, și se duse de vesti pe maică-sa. Câteva momente și o ușă din fund se dădù în lături și, fata mea îmi făcù cu degetul. Intrai. De opt ani n'o văzusem: erà de necunoscut, slabă și par'că nu mai puteà de somn.

Rămăsei înmărmurit, tot trecutul se rostogoli în minte și-mi veni părerea de rău și păcatul se înțepenì în inimă greu, că par'că îmi erà la umăr. Căzui în genunchi și îi acoperii mâna de sărutări.

„Ridică-te, grăi ea, că te pricep. Nimeni nu e vinovat decât eu.

— Da de ce nu te-ai măritat? o întrebai eu.

— Nu m'am măritat. Mi-au intrat vreo opt în casă, însă nici unul nu mi-a plăcut, și i-am gonit, și acum te-am chemat, să-ți încredințez fetița asta, căci, nu mai mult... Ceeace ai făcut pentru ea, mi-a dovedit că o iubești cu adevărată inimă de tată. Și povățuește-o să nu facă prostiile mele. Acum adio, că de acum, mă duc...

Am căzut din nou în genunchi, cu o părere de rău așa mare că din inima mea par'că curgeà numai sânge, și i-am sărutat mânilor și i-am zis, „iartă-mă!“

„Dumnezeu să te ierte, grăi ea puțin mai liniștită și iartă-mă și d-ta“. Și-și plecà capul pe perină cu ochii în tavan.

O liniște se făcù în casă, nu se auzià decât răsufletul greu și horcăitor.

Aici, pricepui și turnai un păhar de apă, îi ridicai capul, sorbi puțin privindu-mă ră-tăcit și plecà ochii. Apoi stătù, își trase suflul, deschise ochii, strâmbă puțin din gură ca și cum ar fi luat ceva amar, căscă gura, oftă și rămase cu ochii în tavan, deschiși.

Nu mai spun...

Am luat pe fată la mine, am făcut-o prietenă cu nevasta: și acum par'că sunt surori așa se iubesc. Dar totuș din ziua morții vechei neveste o icoană îmi stă în minte, chipul ei, care m'a iubit, a suferit ani de zile cu îndârjire, voind, poate prin suferința ei, să-mi arate că mi-a fost credincioasă și să n'o cred așa vinovată. Și sufer, sufer grozav. Mi-ar fi părut mai bine, dacă se mărità, căci aș fi fost încredințat că m'a uitat și că iubește pe altul. Dar așa știu că a suferit în tăcere, a plâns ani dearândul, și-a blăstemat poate și ceasul în care s'a născut. Și asta mă roade, mă îngroapă, pentrucă la urmă și eu sunt vinovatul, că dacă eram mai domol, mai puțin ciocoi față de părinții ei și azi erà cu mine. Totuș gândul sboară la alt chip mai vinovat decât mine, la o femeie groasă, cu papuci în picioare, o grimea pe cap și o țigară groasă în gură, ce șeade în fundul unui divan și fără voe zic: Iată ce va să zică o glumă ne la locul ei și o soacră rea.

„Ei, îi zisei eu, valuri. Lumea asta nu-i făcută s'o trăiască oameni.

O vieață întreagă alergăm după bine, și oricât îl vei găsi, el va fi știrb, rupt, și în veci vei fi nemulțumit. Cine e fericit azi, să zic de pildă „Eu“. Dar peste un ceas mă duc la slujbă și mă văd înlocuit. Colo mă așteaptă cineva să mă injure. Înjuria îmi face rău; și mă turburà, iată că-s nemulțumit. Și așa o dăm din bute în bute până isprăvim cu toate dorințele, cu tot binele, sdrobiți; pre-

făcuți în nimic și la urmă sfârșitul pământului. Cui i-o păsă că am suferit, că suferim. Dar cine s'a gândi dacă am fost vreodată, și iată ce e vieța un întreg univers strâns într'o celulă, și care a avut puțința să se desvoalte și ea, să spuie ceva. Spre al cui folos, al ei? A nimăru. Căci lumea oricât fi vei spune-o și-i vei învăța-o, ea tot nu pri-

cepe. Deci zi așa, că avem nefericirea să ne naștem, și să avem aspirații și inimă.

— Mai bem două? zise el.

— Să mai bem, dar e târziu“.

Și dupăce mai cinstirăm două candelabre, plecarăm fiecare într'ale noastre.

De-atunci, n'am mai văzut pe d-l Voinea, și nu știu unde-o fi...

I. Dragoslav.

Icoane.

I.

Jos sub deal se 'nvârte moara
Roșile aleargă 'n pripă,
Și se sbate 'n clocotire
Apa sub a lor aripă.
Nins apare 'n prag morarul
Ridicând la opritoare,
Sus pe culmi, se stinge focul
Veșnicului faur soare.

II.

Doarme satul, străjuiește
Dealul cu pădurea lui,
Râu 'n noapte ropotește,
Și-o căsuță mai arată
Un opaiț la ferești
Pe sub strașina plecată!

Stele strălucesc în zare
Printre brazi încetinați
Luna-i roșie și mare.
Două umbre 'n noaptea lină
Șopotind încet în taină
Trec alături prin grădină.

Umbra albă și mai mică
Se lipește când și când
De cea neagră și voinică...
Lătră câinii 'n bătătură
Câteun măr mai cade greu
Pe-un acoperiș de șură.

III.

Are tului porumbul de lângă drum
Când bate din aripa lui vântul
Foșneste ca mătasa.

Trei meri stau lângă cale

Cu ramuri aplecate

Și soarele ce sfinte

Își mângăie mireasa

O floare uriașă

Cu fața ca de ceară,

Bostanii trec pârlazul

Și 'n liniștea de seară,

S'aude 'n drumul mare

Un cântec trăgănat,

Aduc secerătorii

Cununa cătră sat.

IV.

Stau șir grădină de grădină,

Țin strajă stâlpilor 'n miezuină,

Cu 'ngrăditura lor rărită

Otava-i mare și 'nflorită

Doi perseci cu sprijinitoare

Își pârguiesc rodul la soare,

Pe-o cărărușă mai pe vale

Trece-un moșneag plecat de șale.

Cârnește spre grădini cărarea,

Clăi și căpițe cât e zarea,

Cântări, ciocănituri de coasă,

O var' atâta de mănoasă.

Miroasă padina cosită

S'așează o coabe pe-o răchită

Țipând ea să sburlește 'n pene

Stă moșu 'n drum cu plânsu 'n gene.

O var' atâta de mănoasă,

El nu mai poate purtă coasă...

María Cunțan.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

Grădina Voiculesii eră despărțită numai prin șase îngrădituri de grădina largă, plină cu salcâmi bătrâni, a internatului de fete. Până ce nu se îndesă frunza, și toamna când începea să se scuture, pe cărările ce serpuiau în toate părțile în grădina internatului, se vedeau fete cu capetele goale, alergând, fluturându-și rochițele ușoare, se vedeau jucându-se ciripitoare. Altele mai mari se plimbau, câte două, câte trei pe cărările largi, ținându-se de braț. Umbrelul lor eră lin, plutitor. Ion Florea le vede fețele tinere, și-i părea că în grădina aceea trebuie să fie un aer nespus de dulce și de curat. Se vedeau șezând, altele, pe pajiștea verde, părând că povestesc în taină, și pe Florea îl îmbătă gândul să fie undeva aproape de ele.

Apoi, după ce frunza se îndesă, fetițele se plimbau nevăzute ca într'un templu. Rar se rătăcea câte una prin vreun luminis, scaldându-și în soare aurul părului și rochițele. Atunci Florea se gândia deodată la o mielușea, la o căprioară, sau la vreo pasere mândră.

Ele se ascundeau sub bolta de frunze. Dar din când în când se auzia câteun chitotit, câteun răs plin, argintiu până în grădina Voiculesii. Și din ascunzișul acela de frunze părea că se mai strecoară ceva. Ca și când ar fi pătruns de-acolo ca un aer fermecat, și dulce și parfumat și plin de înfiorări, pe care studenții mai mari îl inspirau cu deliciu, și care-i atrăgea pe mulți în toată seara ca o putere magnetică. Ei își lăsau cartea, se strecurau, odată cu umbrele înserării pe câmpia cu care se învecină grădina internatului, și se apropiiau tot mai tare de zidul ce împrejmuiă grădina.

Ion Florea eră destul de aproape din grădina Voiculesii. Veniau chiar colegi de-ai lui aici, și ascultau, seara, cântecele fetelor.

Erau cântece învățate în școală, romane aduse de-acasă, doine de pe sate. Cântarea începea sfioasă, începea o fată sau două, apoi se alăturau tot mai multe glasuri, întâi tactul nu eră ținut, apoi vocile par'că se mbrățișau, se contopeau, și un singur cântec se înălță, armonios și dulce. Cântecul plutea în voie, neștiutor, abia pe alocuri se desprindea din el vre'un crâmpeiu de simțire bine definită. Erau cele mai multe romane de iubire, și totuși în gura fetelor nu păreau acelea, păreau cântece nouă. Nu tremurâ în ele iubirea ci altceva: înfiorarea curată a întâielor tinerețe. Nu se simția din ele dragostea, ci apropierea tainică a vieții.

Studenții ascultau fericiți. Nu erau nici ei îndrăgostiți, ci simțeminte nouă le izvorau mereu din suflet, cari îi mângăiau, îi chemau departe. Ion Florea avea senzația că ființe nevăzute îi fac semn cu mâna să-l urmeze.

Cine ar ști să spună pentru ce se apropie de noi atât de ademenitoare viața?

Grădina internatului pentru Ion Florea a fost prilej de mare nenorocire și rușine. Eră în clasa a opta de liceu, și primăvară se pregătea pentru examenul de maturitate. Cursurile se încheiaseră în clasa a opta, și studenții câte doi, câte patru, chiar mai mulți plecau de dimineața pe câmp, printre vii, prin pădure, cu cărțile subsuoară, ca să poată învăța în liniște. Ion Florea avea loc bun de studiat în grădina Voiculesii. El se plimbă, ca de obicei, pe cărare până ce începea să ardă soarele apoi ședeă pe laviță la umbra unei tufe de scumpie. Printre rariștile din grădina internatului se ivia mereu, între ore, după prânz, la patru, aceeaș fată singuratică. Ion o văzu odată, de douăori și-i părea că caută ceva neconținut printre firele de iarbă. Umblă încet, ca în vis, și în restimpuri își îndreptă câte-o suviță de păr. Câteodată fata își ridică privirile și se uită îndelung la Ion Florea, care atunci se opriă din plimbat, și o privia și el. Ion se gândea: poate mă înșel, cine știe după ce privește. Dar fata, în fiecare zi, se ivia mereu în rariștele grădinii și-l privia lung. Și odată lui Ion i se pără că-i face un semn cu mâna. Ion simți cum i se urcă sângele în obraji, cum îi svâcneau tâmplele, și cum începă să se învârtească grădina Voiculesii. Când se deșteptă, fata dispăruse.

Senzația cea dintâi ce-o avu îi porunci să fugă, să alerge, să ajute pe cineva. Își lăsă cărțile în grădină, fugi în curte, ieși în stradă, și se pomeni plimbându-se pe dinaintea internatului de fete. Se plimbă un ceas, două, poate mai mult. Nu-și mai putea da seama cum trece timpul. Pe lângă el trecură colegi și nu-i văzu, trecură profesori, și nu-i salută. Deodată într'un geam zări obrăjii înfloriți, moi, fini și ochii mari albaștri ai fetei din grădină. Ochii aceia priviau visători, nevinovați, dar hotărât, se uitau la Ion Florea. Și, oricât de liniștiți erau, lui Florea îi pără că vreau să-i spună ceva. Chipul acela, încadrat în bucle bogate aurii, se retrase apoi domol dela fereastră și nu se mai ivi.

Ion Florea așteptă înzădar. Atunci un gând

fi lumină mintea. Peste câteva minute eră în grădina Voiculesii. Într'o rariște din grădina internatului, aproape de zid, fata cea singuratică îl privi, c'o mână adusă ușor strașină albă deasupra ochilor.

Florea privi hoștește în jur, pe câmpia ce se deschideă spre răsărit, cercetă prin grădinile vecine. Nu eră puiu de om. Atunci i se născu o dorință ciudată: s'o vadă de aproape. Nu se mai gândi acum la nimic, ușor ca o pasere treceă gardurile, se tupilă prin grădini, și se pomeni în grădina internatului, părându-i că a căzut din înălțimi foarte mari, din cer. Inima-i svăcneă cumplit și fața-i ardeă.

Fetița nu bănuia nimic. Când îl zări ieșind din tufișuri și apropiindu-se, țipă îngrozită, și o rupse la fugă. Țipă mereu, ca și când ar fi văzut un șarpe, buclele-i aurii fâlfăiau în vânt, rochițele-i sburau. După țipetele scurte ale fetei, Ion știă că se apropie de internat. El rămase nemișcat. Inima-i bătea cu atâta putere, încât îl ținut locului. Nu-și puteă da seama cât va fi stat astfel. Auzi apoi pași îndesați cari se apropiau, și numai-decât văzū apropiindu-se pe domnul catehet.

Ion Florea porni în salturi mari, și ajungând la zid printr'o sfortare uriașă îl trecu. Tot pitulându-se pe lângă zid se putu ascunde de furia domnului catehet, care din grădină făcea o larmă îngrozitoare, încărcându-l cu epitețe, cari numai poetice nu erau.

Însă din nenorocire pălăria lui Florea rămase în grădină. În avântul nebun ce-și luă ca să sară zidul, pălăria-i căzū fără ca să bage de seamă.

Ion Florea prevedea urmările. Ce l-a îndemnat să fie atât de cutezător? Nimic, voiă s'o vadă de aproape. Și, acum, i se va da nesmintit ca pedeapsă „consilium abeundi”. Chiar acum în preajma examenului din urmă. O adevărată nenorocire! Se gândi într'o clipă la viitor, la bădicul Petru, la colegi, la profesori. Se simțiă desnădăjduit și se rușină. Dar gândindu-se la fetița singuratică simți că pe dânsa nu-i supărat deloc.

Presimțirile lui se împliniseră. Încă în ziua aceea pedelul liceului veni să-l poftescă până la domnul director. Din fața acestei persoane oficioase se puteă ceti totdeauna sentimentele cu care te va întâmpina domnul director. Fața pedelului de data asta eră de-o asprime mare, privirile-i spuneau dezastru, iar cuvântul scurt și rece.

Ion Florea se duse, și când dădū cu ochii de fața domnului director îi părū că vede însași strictetă și răutatea coborită pe pământ să pedepsească pe oameni.

Orice scuze erau zadarnice. Nici la cuvânt nu puteă apucă bietul Florea. Iar pălăria lui, cu șinorul ei verde, stă nepăsătoare pe masa directorului. Cuvintele, ocările acestuia Ion nu le mai auzi dela o vreme, dar pălăria aceea îi umpleă mereu sufletul cu valuri de groază.

La cea din urmă rugare de iertare a lui Florea, directorul se așeză la masă.

„De-așa ceva nu poate fi vorba”, zise el mai potolit. „Iată chiar acum scriu convocarea pentru o ședință extraordinară. Las' să vadă și domnii profesori ce generații ies de sub mâna lor”.

Ion Florea nu avū nici mângăierea de a-și putea duce pălăria.

„E corpus delicti, nu se dă”, zise directorul.

Afară privirea pedelului care așteptă la ușe, îi spuse: „E rău de tine. Eu am știut”.

Catehetul dela școala de fete voiă cu orice preț să-i dea acestei greșeli tinerești porțiile unui scandal. Încă în ziua aceea, pe lângă directorul, alergă la toți profesorii de gimnaziu, și cu groază în suflet pentru atâta decădere morală, istorisiă „cazul”.

„Mă rog, ăștia nu-s tineri, ăștia-s niște perversi. Să-mi dai voie, ăștia-s vampiri”.

El nu se mai gândiă numai la Ion Florea, el generalizase cazul. Pentru el, oricare dintr'a opta, ar fi putut fi un Ion Florea.

Colegii veniră să-l întrebe.

„E adevărat?”

— Așa se vede” răspundeă în silă Ion Florea.

„Când?”

— Ieri.

— Și cum ai trecut?”

— Peste grădini.

— Cine eră?”

Ardeau de nerăbdare să cunoască cele mai mici amănunte. Mulți simțeau o adevărată plăcere să audă „cum a fost”, alții îl învidiau pentru îndrăzneala lui.

Însă Ion Florea n'avea gust de vorbă. După amiaza aveă să se țină ședința în care aveă să se hotărască excomunicarea lui.

Pedelul, când îl întrebă vreun coleg d'a lui Florea, ce păreri sunt între profesori, îi privi peste umeri și ziceă:

„Dup'amiazi ținem ședință. Vom vedea. Poate-l scăpăm c'a fost student bun. Dar poate că-l și eliminăm”.

Ședința aceea a fost destul de animată și de șgomotoasă.

Directorul ținū un lung discurs de deschidere, insistând asupra educației morale în școală. Necesitatea acestei educații o arată cu pilde vii, dintre cari cea mai de frunte eră chiar cazul bietului Florea, a cărui pă-

lărie nerușinată eră pe masă la dreapta directorului. „Dumneavoastră, domnilor, sfârși el, nu v'ați făcut datoria dându-ne numai elevi cari vă știu pe de rost manualele. Dumneavoastră trebuie să faceți oameni cinstiți din ei, caractere de bronz“. Și ceru în termeni hotărâți eliminarea lui Ion Florea.

Discursul directorului fû foarte bun, îl aprobau și profesorii, însă aceștia — ca un singur om — se indignară de răutatea și disprețul față de ei, ce li se părû că se desprinde mai ales din intonația domnului director.

Și această indignare a fost mântuirea lui Ion Florea.

Numai decât se începură pledoariile în favorul nefericitului tânăr. De „consilium abeundi“ nici nu voriră să audă.

„Nu se poate, domnilor, pe-un elev atât de bun, pe-o inteligență așa de frumoasă care ne-a făcut cinste gimnaziului, să-l pedepsim atât de aspru, la întâia călcare a legilor. Pentru că trebuie să ne aducem aminte: Ion Florea a avut o purtare morală exemplară totdeauna. Chiar cazul de-acum este el oare atât de grav? Dar să judecăm numai puțin. Sburdălniciile tinerețelor“. Și profesorul care vorbiă, un bărbat blond, cu mustața înroșită de tutun, ca de patruzeci de ani, începû să desfășure pe larg aceste sburdălnicii, pomening de flori, de fluturi, de zilele schimbăcioase din April. Dumnealui eră profesorul științelor naturale.

Mai vorbiră, în acelaș sens patru profesori, cari mai accentuară că eliminarea în sine e pedeapsa cea mai mare la un gimnaziu, dar, că luând în seamă împrejurările, că chiar acum se apropie examenul de maturitate, ar fi o pedeapsă deadreptul barbară.

Domnul director ascultă cu sufletul frământat. El se gândiă la argumentul cel mai puternic, pe care-l știă dela catehetul școalei de fete.

„Domnilor, să-mi dați voie, zise el, aici nu e vorba numai de numele bun al gimnaziului nostru, ci și de al școalei de fete. Credeți dumneavoastră că dacă vom lăsa nepedepsită o astfel de faptă, părinții vor mai avea încredere în internatul de fete? Ori-care părinte își va putea zice cu tot dreptul: în internatul acela poate să intre nepedepsit oricare dintre studenți. Aici fetele mele nu-s în siguranță. Și trebuie să știți, că, intrând convingerea aceasta în clasele mai înalte ale societății noastre, internatul va rămâne gol. Elevele aceluia sunt multe chiar din familii fruntașe. Să-mi dați voie, domnișoara amestecată în afacerea Ion Florea, e chiar fiica unui foarte — foarte distins fruntaș al nostru, și fiica unei mame foarte apreciată în lumea feminină. Vă rog să luați seama

că Mărioara Grecu e fiica avocatului fruntaș Vasile Grecu“.

Argumentul acesta nu trase mult în cumpană. Dimpotrivă se auziau păreri că ei, profesorii de liceu, n'au nici o datorință să grijească de internatul de fete, cum e închis și cum e păzit.

Ba un domn profesor, cu fața foarte inteligentă, părû chiar că se revoltă.

„Mă rog — domnilor — eu cred că nu se primejduște moralitatea dacă se întâlnesc doi tineri. Mă rog, să-mi dați voie, adause el, văzând mai multe gesturi de opunere. Eu aflu chiar un defect în separarea cu totul a tinerilor de fete. La noi nu se dă voie unui student dintr'a șaptea, a opta să stea de vorbă pe drum c'o domnișoară. Mă rog numai — gesturile de opunere erau tot mai multe — vreau numai să mi spun convingerea. Un tânăr nu cade moralicește niciodată dacă se apropie, conversează și petrece c'o fată tânără, nevinovată. Dimpotrivă, fiind numai un strop de simpatie între ei, curăția lor crește. Cu totul altele sunt împrejurările în cari se înecă moralul unui tânăr. Deci eu aș spune că 'n fapta lui Ion Florea nu-i nimic înmoral, ci o necugetare tinerească. Pentru că domnilor, durere, trebuie să facem deosebire între gândurile cu cari se apropie un tânăr de optsprezece ani de-o fetiță de paisprezece, și între gândurile unui bărbat care se apropie de o femeie“.

Cuvintele din urmă abiă se auziră prin larma de protestare ce-o ridică întreg corpul profesoral.

„Mă rog, în felul acesta nu se argumentează“, se auzi, după ce se mai potolî sgomotul, glasul puternic al profesorului de religie la liceu.

De aici încolo sgomotul crescû iar, și directorul neliniștit puse la vot două propuneri: eliminarea sau purtare morală rea. Se votă repede. Pentru eliminare erau directorul, profesorul de religie, și domnul Vintilă, care de groaza pensionării nu cuteză să zică nici mâc împotriva directorului. Toți ceilalți votară pentru o notă rea din purtarea morală.

„L-am scăpat, dar ca prin urechile acului“, spuse pedelul colegilor lui Florea, cari, până a ținut ședința așteptară în curtea gimnaziului.

„Te-au scăpat — dar ca prin urechile acului“, strigară colegii tăbărând asupra lui Ion Florea, care în ziua aceea nu eși din casă.

„A scăpat, dar ca prin urechile acului“, își spuneau studenții din celelalte clase, elevele dela școala de fete, chiar și unii dintre pacinicii orășeni.

Astfel fraza pedelului răspândi bucurie pretutindeni. Încă în după amiaza aceea Ion

Florea trecu, așa din întâmplare pe dinaintea internatului de fetițe, și din acelaș geam îi zâmbi o guriță cât un degetar și doi ochi albaștri râdeau cu poftă.

„Adecă o chiamă Mărioara Grecu“, își zise Florea, aducându-și aminte că așa o numiră colegii lui, după informațiile ce li le dădă pedelul.

Și zâmbi. Ba gândindu-se cu deamănuntul la toate câte le-a îndurat rase și el cu poftă, aci pe trotuar, singur, în înserarea dulce de Mai, care se coboră ca o mângâiere.

*

Elevii din clasa a șaptea și a opta aveau o societate numită „de lectură“, pusă sub conducerea unui profesor. Președinte, vicepreședinte, secretar, comisie literară, se alegeau dintre studenți. În cele dintâi săptămâni ale fieștecărui an școlastic stăpânește o vie agitație printre elevii celor două clase. Se leagă, se desfac prietini, se trezesc ambiții, se începe în miniatură jocul de-a vieața, cu goana ei nesfârșită după onoruri și distincții. În clasa a șaptea lui Ion Florea printre alții îi veni un nou coleg, feciorul unui profesor dela gimnaziul la care studiă. Alexe Bora studiasse până atunci la gimnaziul străine. Eră aproape așa de înalt ca Ion Florea, dar în vestminte eră de-o eleganță cu mult mai mare. Eră băiat deștept și silitor. Însă, din întâiele răspunsuri Ion Florea simți că acela nu-l va ajunge niciodată.

Pentru funcția de președinte studenții, în clasa a opta, îl designară de mult pe Ion Florea. Nici nu se mai interesau decât de umplerea celorlalte funcții onorifice. Ion Florea fusese anul trecut vicepreședinte — și după datină acesta urmă ca președinte anul viitor. Dar cu câteva zile înainte de alegere, printre studenți începă să se șoptească numele lui Alexe Bora, începură înțelegeri secrete. Trei colegi cari își aveau cvartirul la profesorul Bora, păreă că poartă noul curent ce se porni între tinerime. Se șopteă de examenul de maturitate care-i așteptă la sfârșitul anului, de profesori, de teze și de câte nimicuri. Destul însă că în ziua alegerii Ion Florea căză și se declară președinte Alexe Bora.

Pe Ion Florea îl candidară la secretariat. Cei mai mulți credeau, că el, ofensat, nu va primi. Însă, spre uimirea lor, Florea primi și nu se arată deloc supărat. Dimpotrivă îl felicita pe Alexe Bora din toată inima.

Purtarea aceasta a lui plăcă colegilor, îl încântă pe domnul profesor conducător al societății. Însă nime nu-i vorbi pe față un singur cuvânt. Simțeau că i s'a făcut o nedreptate, și stăpânirea lui îi jenă parcă.

Și se poate că Ion Florea eră și mai potrivit de secretar, care eră totodată președintele comisiei literare.

În ședințele acestei societăți de lectură își ceteau elevii claselor superioare încercările lor literare în proză și versuri, ori scurte comunicări asupra cărților cetite. Se deprindeau în declamări, în oratorie.

Și cum la vârsta de șaptesprezece-optsprezece ani în fiecare student trăiește un poet sau nuvelist, Ion Florea cu întreaga lui comisie nu se puteau plânge că n'au de lucru. Chiar dela el și dela membrii comisiei curgeau bucățile literare cu nemiluita. Se înțelege că ei puneau pe alții să le scrie „operatele“, să nu pată rușine în cursul ședințelor, refuzându-li-se vreo lucrare. Numai Ion Florea își scriă însuși pătrarele albe de hârtie. Vezi bine, el eră dintre acei puțini cari nu prezentau nici nuvele, nici poezii, ci scurte dări de seamă asupra cărților cetite, sau chiar vreo critică asupra vreunei lucrări cetite în ședința trecută.

Operatele intrau cu numele autorului închis în plic. Membrii comisiei se adunau într'o sală de cursuri, la patru după prânz, după ce se terminau cursurile, și unul începeă să cetească.

Erau nenumărate bucățile în proză cari se începeau după acelaș tipic: „Eră o noapte întunecoasă de nu-ți vedeai mâna, și vântul vâjâia prin stradele pustii. Nu eră suflet de om pe-afară numai tânărui (cutare) nu aveă hodină ci se plimbă în sus și 'n jos pe sub ferestrele iubitei sale (cutare)“.

Și iarăși nenumărate bucățile în versuri, din cari nu lipsiă niciodată strofa, spusă aproape cu aceleași cuvinte:

„Luna trece somnuroasă
Cântă paseri amoroase
Frunzele, toate șoptesc.
Ah! copilă te iubesc.“

Ion Florea întrepeă des pe cel ce ceteă, un băiat cu ochii vineți, care aveă o voce foarte plăcută, și știă reliefa minunat deosebitele întorsături sau epite.

„Stați, băieți, asta mi se pare c'am mai cetit-o“ ziceă Ion Florea. Se începeă o scurtă discuție, răsfoiau puțin arhiva, pe care o purtau cu ei pentru ședințe.

Judecata eră foarte scurtă. Hârtia se împătură, se treceă notarului care scriă, cu satisfacție, pe operat cu creion roșu, cu litere mari: plagiat.

Oricâte lucrări se infierau cu acest cuvânt de rușine, totuși rămăneau totdeauna prea multe, dintre cele primite, pentru o ședință.

Însă dacă imensa majoritate a operatelor intrate erau fără nici o valoare, decât aceea

a exercitării, mai rar se puteau întâlni și lucrări cari atrăgeau atenția profesorului conducător.

În comunicările cari le făcea Ion Florea același profesor lăudă totdeauna spiritul de observație și gândirea logică.

Oficum erau aceste încercări, fapt e că o ocupație mai potrivită nu se poate da unor elevi din liceul superior.

Lui Ion Florea ședințele acestea-i mai plăceau decât orice oră de cursuri. Și mai ales se bucură, când, de trei ori pe an aranjau ședințe publice, la cari venia și lume din oraș.

Atunci conferența lui era nelipsită. Statorică subiectul cu profesorul de literatură română, și îl lucră totdeauna spre deplina mulțumire a profesorilor și a publicului.

„E deștept.

— E băiat cetit.

— Și știe face niște concluzii strașnice“ se auzia în publicul din sală. Îl căutau, după ce termina, cu ochii printre elevi, îl arătau cu degetul oaspeților veniți mai târziu. Ședințele acestea se începeau totdeauna cu disertația lui.

Ion Florea la vârsta aceasta de optsprezece ani nu era un băiat de care se spune că-i frumos. Părea că i s'au șters pentru totdeauna liniile din copilărie. Pe fața-i palidă numai ochii negri îi scânteiau sub fruntea gânditoare, și mai atrăgea cu mustața care-i înnegrea, îndesându-se. Era cel mai mustăcios între colegii lui.

La cea din urmă ședință publică, aranjată sub prezidenția lui Alexe Bora, Ion Florea nu luă parte. Profesorul stăruia foarte mult ca Florea să prepare tema: „Dimitrie Bolintineanu și balada națională“. Florea știa că ține profesorul lui la Bolintineanu, ridicându-l în fruntea tuturor poezilor români, și știa că trebuie să-și prepare lucrarea în sensul acesta. Însă lui Florea îi plăcea neasemnat mai mult de Eminescu.

Nu primi deci să pregătească conferința. „Atunci scrie ce vrei“ zise profesorul mânios.

„Nu voi scrie nimic.

— Cum?

— Nu pot să scriu nimic“ zise Florea.

„Nici dacă te voi face eu atent că-i în interesul d-tale să scrii?

— Nici.

— O să vedem!“ Și profesorul ieși isbindu-i ușa în nas. Însă nu avu ce să vadă. Ion Florea lipsi și dela ședință. Dar pentru asta profesorul și-a răsbunat cu vârf și îndesat asupra lui Florea. La examenul de maturitate Ion răspundeă despre legende și baladele lui Bolintineanu, și suferi un chin cumplit, căci profesorul aștepta pilde foarte multe din poetul lui favorit, pe care-l știa întreg pe dinafară. Și bietul Ion abia știa de rost „Mama lui Ștefan“ și fragmente din „Mihnea și Baba“.

(Va urmă.)

Dări de seamă.

Walter Friedensburg: *Camillo Cavour*. Notița mea despre contele Cavour are modestul scop de-a atrage atenția asupra unui volum de istorie politică deosebit de interesantă. Istoria privește doar pe un bărbat care poate servi drept tip de făuritor de nații. Volumul este întâiul al unei lucrări care se va încheia cu al doilea. Acela va trata despre Cavour ca ministru, dela 11 Octomvrie 1850 înainte; acesta îl arată ca particular și ca deputat ce se prepară pentru un rol mare. Titlul cărții este: *Cavour, von Walter Friedensburg* (Gotha, F. A. Perthes, 1911, pp. 417). —

Familie veche și nobilă. Un ascendent al bunicăi a fost chiar sfântul catolic Francisc de Sales (1567–1622). Spirite catolice intransigente se găseau și în copilăria lui Cavour în familie, dar se găseau și de cele liberale, astfel că tânărul a primit impresii foarte variate, ca d. e. dela abatele Frézet, pedagogul lui, care numai fanatic nu era.

Terminându-și educația în casă Cavour intră în academia militară din Turin. Din acest timp chiar

copilul era mândru și cu voință tare. Apoi fu paj la curtea lui Carol Albert; fără să-i placă; cuivă care-l felicită — era însuș marele mareșal — Cavour, pipându-și haina, îi răspunse că-l supără foarte mult că trebuie să poarte „livrea“ aceasta. În 31 Decemvrie 1826 regele Carol Albert scria unui intim: „Micul Camillo a jucat pe Iacobinul și l-am dat afară; din cauza aceasta toată familia se vaetă“. Micul Camillo se născuse în 10 August 1810 și era deci „Iacobin“ la vârsta de 16 ani... Ar fi fost mai exact să se zică că era un liberal căruia-i era simpatică idea că absolutismul trebuie răsturnat.

Liberalismul, strâns de gât de „sfânta alianță“ și silit să devie revoluționar, își manifestase nemulțumirea sa în Spania (1820), în Portugalia, în Neapole, în Sicilia.

În Piemont reacțiunea fusese tot atât de stupidă ca și aiurea: aici d. e. toate zărilele politice fuseseră suprimate; librarilor li se poruncise ca într'o lună să lepede toate cărțile străine; nici o mirare deci că mișcarea revoluționară își găsi și aici conducători printre aleșii celor mai mari familii ale țerii, care do-

riau un Piemont întărit prin forme constituționale. Din Franța bătea caldă influența progresiștilor Benjamin Constant, Royer-Collard, Cousin, Guizot.

În această lume deschideă Cavour ochii aceia care vedeau bine și știau la ce trebuie să privească. Idealele lui, în acest timp, erau Americanul Benjamin Franklin și Santorre di Santa Rosa, conducătorul revoluției piemontese dela 1821.

Capitala țării sale petreceă; tânărul Cavour sta retras, studind matematică și economie politică, pe care o numia „știința patriotismului”. Respectul lui pentru faptele și stările sociale eră de pe acum deplin. Istoria civilizației de Guizot o studia cu atenție; și terminând conchidea că este o „datorie a fiecărui om de inimă să ajute la grăbirea progresului civilizației”. Acest progres aveă să înceapă, după Cavour, cu revoluția din Iulie (1830) și cu venirea la putere a ministerului liberal Grey în Anglia.

„Și Italia nu-i vrednică de libertate?” se întrebă Cavour. „Aristocrația nu-și cunoaște menirea”, adaoase el; „în loc să se pună în fruntea mișcării, ea o dușmănește”. Marasmul acesta trebuia să ia sfârșit; Cavour doria, ca sfârșit al lui, un războiu național, pentruca Italiei „să poată deveni o națiune”.

De-oparte erau revoluționarii cari voiau să meargă repede; de cealaltă parte reacționarii; tânărul Cavour ținea mijlocul ca aderent al ideii unui progres lent, organic. Pe la 1833, prin Maiu, el știa bine ce va face: 1) progres, nu revoluție și 2) liberarea Italiei din mâinile „barbarilor”; pentrucă: politica trebuie să se conducă de ideile cele mai bune, mai generoase și mai drepte. Astfel de puncte de vedere s'au susținut totdeauna cu greutate în timpuri sfâșiate de contraste mari. Cavour a simțit cu prisosință greutatea, dar nu și-a părăsit ideile.

Cavour, crescând sufletește peste granițele patriei sale mici, se „italieniză” acum. În 1833 ar fi voit să călătorească toată Italia, începând cu Lombardia, dar la granița Lombardiei fu oprit din ordinul directorului poliției (austriace) din Milano. Planul călătoriei fu părăsit. Cavour se întoarse acasă, se făcū primar în micul Grinzano, iar sufletul îi rămase plin de nemulțumire. —

Acum simți puternic trebuința de a cunoaște centrele politice, intelectuale și sociale ale Europei. În 1834 îl și găsim în Geneva (eră de 24 ani) ascultând la universitate fizică, economie națională, frenologie. În 1835 este în Londra, în Belgia, pe Rin, apoi iarăș în Elveția: călătorii de studiu. O călătorie de afaceri îl duse (1836) și în Austria, până la Villach. El adaoase și Triestul, Veneția, Verona, Milano. Afaceri îl duseră din nou la Paris (1837—38; 1840); iar în 1842 este iarăș la Paris și Londra, de astădată într'o călătorie de studii. Cavour eră un „virtuos al călătoriei”: el nu petreceă, ci studia fisionomia țerii, producția, locuitorii; pe toți îi cercetă, de nimeni nu se feriă, în tot locul căută caracterul și istoria popoarelor. El cetise mult: Châteaubriand, Guizot, Lamartine, Charles Dupin, Charles Comte, Madame de Staël, Sainte-Beuve; Benjamin Constant, constituționalul și T. Jouffroy, profes-

orul de drept natural, propagatorul filozofiei scoțiene, îi erau intimi. Dar Franța îl atrăgeă și politicește; pe reprezentanții ei din Turin (P. de Barante și contele de Haussonville) îi cunoștea „de-acasă”; în Paris găsi o bună primire în toate cercurile politice, unde puțini bărbați au fost cu el reci ca Guizot. În 1838 fusese și la curtea lui Louis Philippe. Acum, în 1842—43, îl interesă însă foarte mult avântul literar și științific al Franței; el ascultă din nou la universitate (la 33 de ani) drept public, economie națională, dreptul ginșilor, istoria ideei de stat francez, istoria germană, conferențele literare ale poetului Adam Mickiewicz și pe Edgar Quinet, ba studia chiar și ieroglife egiptene; intră în relații cu Sainte-Beuve, cu istoricul Mignet, cu Victor Considérant, șeful școalei socialiste a lui Fourier, dar mai ales cu filozoful liberalismului Victor Cousin. Nimic din ce eră vieață sufletească a epocii sale nu-i scăpă din sfera atenției sale mature.

Nici soarta religiei, a cărei valoare nu-l împiedecă să vază și răul care o însoția. În privința religiei el se rezumă într'o propoziție: „Religia este un lucru splendid și face mult bine; dar pentru ce au desfigurat-o așa încât ființa ei abiă se mai recunoaște?”

În Paris îl interesară și lucrurile, nu numai ideile: bursa, băncile, închisorile, azilele de copii, spitalele, școalele de meserii, agricultura, poșta, omnibusul, căile ferate etc.

Și în Anglia trecū fiind bine preparat. Pe Shakespeare și Byron îi cetise de mult; ce se petreceă în vieața Angliei îi eră cunoscut din „Edinburgh Review”, pe care o cetia regulat; ce însemnă David Hume, Adam Smith, Jeremias Bentham, David Ricardo el știa perfect. Parlamentul, justiția, căile ferate, tipografiile, fabricile de bere etc. sunt aici obiecte de studiu. Și Cavour rămăne cu impresia finală, că Anglia este „avantgarda civilizațiunei”, că libertatea ei este libertatea însaș, că Anglia este piatra de razăm a edificiului social al Europei. Două lucrări din acel timp (asupra chestiei irlandeze și a tarifului vamal pentru cereale) fac dovada despre adâncimea cu care Cavour studiase Anglia.

La capătul acestor studii se poate zice, cu Friedensburg (p. 104): „Cavour nu ar fi putut face din națiunea sa un factor al istoriei Europei, dacă puterile hotăritoare ale ei i-ar fi rămas necunoscute. Numai în străinătate a putut cunoaște direcțiile cari stăpâniău epoca și jocul acelor puteri, cărora mai ales Anglia le permitea să se desvoalte libere. Din bogăția de impresii ce-l năvăliău și de experiențe ce le făcēa pretutindeni el nu pierdea nimic ce putea să-i fie odată de folos”. O însemnare proprie, din 1835, arată că în căutarea acestei bogate experiențe, Cavour aveă drept călăuză un principiu veșnic adevărat: „Mai mult decât oricând, sunt convins că celce este într'adevăr devotat cauzei progresului are datoria să lucreze necontentit la reforma socială, față de care reforma politică poate să fie lăsată pe mai târziu”. —

În timpul acesta se apropie de Cavour ispitirea de-a rămănea, ca atâți alți Italiani din acel timp, în străinătate. I se cită numele lui Pellegrino Rossi...

„Nu“, răspunde el, „gloria nu se câștigă părăsind patria când ea este nenorocită. Vai de celce se întoarce cu dispreț de cătră locul nașterii sale și își tăgăduște frații. Hotărîrea mea este definitivă: Niciodată nu-mi voi despărți soarta mea de-a Piemontului, chiar dacă aiurea mi s'ar deschide cariera cea mai strălucită. Patriei mele fericite ori nefericite îi voi da toată existența mea!“

Iar patria neavând o carieră pentru un astfel de om, omul se făcù — agronom. Ca agronom eră cel puțin independent.

Dar un cap ca acesta putea să fie agronom numai pentru sine? În curând el se află în fruntea colegilor de carieră înființând (la 1842) acea „Associazione agraria“ care eră menită să apere interesele tuturor agricultorilor și un organ al ei „Gazzeta“. Paralel cu agricultura îl preocupă încă statistica țerii sale — aveă un rol și aici, — azilele de copii, primele bănci din Piemont, linia ferată, industria de mătase etc. El scria, sfătuiă, colabora. Și 'n toate aveă ca principiu că bogatul trebuie să consimță la un fel de distribuire a averilor, care să indemne pe săraci să fie sărguitori și să le dea din câștig o parte mai mare, decât aveau în realitate. Precumpnăirea morală, mai zise el, o vor aveă bogații și inteligenții, dar acea precumpnăire generalizată trebuie să întărească ordinea socială și să alunge primejdiile cu care o amenință spiritul revoluționar. De aceea strigă el: „la țară!, în mijlocul poporului, făcându-i bine, servindu-l, atrăgându-l prin cultură; nu în cluburi și 'n saloane! Să nu te vaeți pe-acolo de progresele democrației, ci să cauți a stăpâni mișcarea făcând-o pozitivă în loc de revoluționară, avându-i încrederea“. Agricultorul Cavour devenise un predicator de politică socială practică; el predică nobililor piemontezii.

Din când în când marea chestie a Italiei apărea în fondul studiilor și preocupărilor economice, ca d. e. în articolul despre chestia căilor ferate italiene, publicat în „Revue nouvelle“.

Se apropiă însă acel 30 Oct. 1847 care sdrobi vechiul Piemont și făcù în viața publică loc și pentru viitorul faur al unității Italiei.

Până în 1847 ministrul de externe al Piemontului fusese Clemente Solaro della Margherita, aderentul teoriei că deosebiriile de poziții sociale sunt instituții dumnezești, deoarece „Dumnezeu vrea ca unul să asculte și ca celalalt să poruncească, ca unii să fie săraci și alții bogați“ etc. Și ce cultură admitea ca bună acest reacționar? Numai cultura „prin care omul cunoaște că poate fi fericit în starea în care se află“; orice altă cultură îi părea primejdioasă. Ministrul acesta negă orice trebuință de progres. Piemontul putea să doarmă...

Dar regele Carol Albert făcuse progresului concesii, în justiție, în finanțe, culturale. Cu toată opunerea lui della Margherita, el îngăduise ca reprezentanții științei italiene să se adune la Turin în congres, iar congresele științifice erau adieri de deșteptare națională. Literații Gioberti și Balbo vorbiseră despre speranțele Italiei, d'Azeglio mai de curând despre ultimele întâmplări

din Romagna, biciuind incapacitatea și necinstea administrației papale din acea provincie; papa Pius IX, un cetitor al lui Gioberti și d'Azeglio, începuse era reformelor, publicând decretul de amnestie pentru crime politice, instituind o comisie de reformă a statului său, convocând un consiliu de 24 laici. Politica senzațională a papii găsisse imitatori, în Toscana; îi găsi și în Piemont. În 10 Octomvrie 1847 della Margherita plecă dela putere, făcând loc lui Villamarina, iar în 30 Octomvrie gazeta Piemontului publică o serie de reforme cari puneau capăt absolutismului. De când și-duceau oamenii aminte, așa entusiasm, ca în acele zile nu se mai văzuse în Turin. —

Situația nouă cerea organe nouă. O grupă de bărbați întemeiară ziarul „Risorgimento“ (Renașterea). Cavour eră cu ei, ca director al ziarului. Ținând la progresele realizate „Risorgimento“ aveă să ceară și altele. Programul politic îl scrisese Balbo; Cavour îl completă cu cel economic. Pornind dela idea că totdeauna renașterile politice sunt însoțite de cele economice, el susținu că și unele și altele au aceleași baze, care sunt: bunele rândueli politice; că „numai un popor cu instituții liberale poate ajunge la o industrie înfloritoare“; că țara lui trebuie să fie liberă-schimbistă, fără a da uitării mijloacele cu cari să se învingă eventuala concurență străină. Cavour nu uită nici pe cei slabi, pe lucrători. Pentru realizarea tuturor progreselor se ceria o reorganizare treptată.

În 1848, în primele zile ale anului, se produse o mișcare în Genua. O deputație de Genovezi aduseră o adresă regelui. Din acest incident redacțiile gazetelor din Turin ținură o adunare. Cavour susținu — și el — cererile Genovezilor, dar, adaoase el, părăsind drumul nelegal, pe care ne aflăm, să întrebăm guvernul dacă nu crede că a sosit timpul să se dea chiar o constituție și un guvern parlamentar, care să poată întări autoritatea guvernului. Chestiunea constituției fù discutată și în „Risorgimento“ în acelaș sens. La 8 Febr. 1848 Piemontul aveă constituția cerută. —

Cavour intră în minister în 1850, la 11 Octomvrie. Dela 4 Martie 1848, data constituției, pe care o ceruse cu atâta bună aduldme care a momentului fericit, până la sfârșitul anului 1850 el fu numai ziarist și deputat.

O jumătate din volumul lui Friédensburg (p. 236—417) se ocupă numai cu acești doi ani de vieață constituțională. Ce loc și-a făcut Camillo Cavour în limitele ei, în toate problemele ei, este de mult interes pentru ceice se vor simți îndemnați să urmărească în toate amănuntele o vieață bogată și în acest timp ocupată de pregătiri anevoioase. Eu nu o voi expune întreagă, fiindcă văd că darea mea de seamă devine prea lungă. Voi insistă însă asupra unui moment de căpătenie.

Cavour vedeă de parte, de parte. Când Piemontezii treceau granițele mergând spre Radetzky, el vedeă că, dacă ar învinge, Italia nu va fi nici trabantul Franței, al cărei rival va trebui să fie odată în Marea Mediterană (Vezi pag. 252). El primia reformele, se

opunea oricărei știrbiri a lor, dar, văzând departe, le discută părțile greșite cu o sinceritate și un tact, care arătaseră totdeauna că în acest cap izvoarește un viitor mult mai frumos decât cel făcut de contemporanii săi. El intră cu greutate în parlament, dar respectul de dreptul alegătorului îi rămase nemărginit. Când alții căutau banii necesari statului, el găsi modalități mai bune, pe care le puse fără pic de rezervă la dispoziția amicilor săi, miniștrilor și regretă numai că ei nu au puterea de-a realiza concepțiile sale în toate amănunțele lor.

Și tocmai el, sfetnicul totdeauna ingenios și desinteresat, căzută în alegerile dela 1849! Și el a avut de luptat cu un sentiment periculos în politică: cu neîncrederea, pe care nici talentul lui enorm nu a putut-o birui. Neîncrederea o trezise originea lui nobilă; multă lume îl socotiă capabil de o revenire la

reacționarism. Într'un articol celebru din „Risorgimento“ el lămură deci poziția sa, se scutură total de oamenii drepte, întinse mâinile către moderații din stânga — stânga extremă eră revoluționară — și începă astfel întemeierea celui partid care a fost instrumentul marelui sale politice naționale și liberale.

Dela 7 Martie 1850 — ziua unui mare discurs — nimeni nu se mai îndoiă că neînduplecatul și încă nepopularul Cavour va avea un loc, necontestat în viața țării sale. Când amicii lui, miniștrii, i-l propuseră lui Victor Emanuel ca ministru de finanțe, regele, care nu-l iubiă, le-a zis: „Dar nu vedeți că în curând omul acesta se va jucă cu voi cum s'ar jucă cu mingea?“ La Marmora ar fi zis însă că-i un „buon diavolo“ Cavour și regele îl admise, spre norocul său și al Italiei.

G. Bogdan-Duică.

Cronici.

Educație. Școală.

Activitatea extrașcolară a învățătorimii noastre.

Ideea unei activități extrașcolare sistematice a pătruns la noi din România, unde ea a fost pusă în circulație, la anul 1898, de fostul ministru al instrucției publice, d-l Spiru C. Haret. Bineînțeles că și înainte de acest dat învățătorii au lucrat, atât în România cât și la noi, și înafară de școală, numai cât această activitate eră mai mult întâmplătoare, necontrolată de nimeni și cu mult mai restrânsă, decât de când ea a fost luată în mână de către autoritățile școlare superioare. Din momentul în care aceste autorități au pus activitatea extrașcolară printre problemele oficiale de cari se ocupă, această chestiune nu numai că și-a lărgit cadrele, dar a câștigat și o anumită sancțiune.

La noi ideea activității extrașcolare organizate s'a ivit ca o urmare a legii lui Apponyi. De sigur că nu e o simplă coincidență, că ea a apărut cam în același timp, în care s'a cerut și deputaților dietali o activitate extraparlamentară, preoșilor o activitate extra-bisericească și tuturor celorlalți intelectuali o activitate extraoficială, coincidența aceasta e mai mult un semn al vremurilor grele, în care se cere dela fiecare intelectual și prisosul de energie, de care dispune.

Deputați în cameră își fac datoria de a-și spune cuvântul, dar, din aceasta numai, cu ce se aleg masele mari ale poporului? Dacă, paralel cu aceasta nu se va desfășura și o activitate extraparlamentară, (organizare; adunări populare; răspândirea de broșuri politice bune și de gazete cinstite redactate etc.) —

întreaga activitate oficială a deputaților, între împrejurările de astăzi, n'are decât o valoare cu totul minimală.

Tot așa și cu școala. De când articolul de lege XXVII. din 1907 îi impune îndatoriri atât de mari, de când orele de limba maghiară s'au urcat într'un mod cu totul nenatural și nepedagogic, de când planul de învățământ cere dela elevi o cantitate atât de uriașă de cunoștințe în două limbi, școala noastră e în imposibilitate de a înzeștră pe viitorii cetățeni români ai acestei țări cu o cultură corespunzătoare trebuințelor lor de mai târziu. Școala de astăzi, așa cum e în urma legii din chestiune, pregătește numai pentru ca elevii să poată stă față la vizitățile făcute de inspectorii regești de școale și pentru a împlini litera planului de învățământ, — pentru viața ea dă foarte puțin. Activitatea intrașcolară pe care trebuie să o îndeplinească fiecare învățător în cea mai mare măsură e zădărnicită de împrejurările pe cari le-a creat o lege a țării.

Între astfel de împrejurări eră firesc să se puie chestiunea: învățătorii cari sunt din poporul nostru, nu sunt numai ai școlii hibride, ci sunt și ai poporului. Ei sunt în prima linie ai școlii, dar astăzi nici un învățător nu-și poate achita întreaga datorie față de popor numai în școală, ci el e reclamat și de trebuințele, de alt soi, ale adolescenților și ale adulților, — el e reclamat de nevoile sociale și culturale ale poporului întreg.

Conduc de aceste principii consistorul arhiepiscopial din Sibiu a luat, la 1910, chestiunea activității extrașcolare între problemele sale de rezolvit, impunând tuturor învățătorilor, ca cu ocaziunea conferențelor anuale, să-și dea seamă și despre ce au făcut înafară de școală. Ideea aceasta a fost primită din cele mai multe părți cu bucurie și în curând ea a trecut și în

cercurile școlare greco-catolice. Majoritatea absolută a învățătorilor au fost pentru această idee, cu toate că unul din cei mai cu autoritate bărbați de școală ai noștri, răposatul Dr. Petru Șpan, într'un articol publicat în „Telegraful Român” (Nr. 101/1910), s'a declarat categoric în contra ei, zicând, între altele, că „problema activității extrașcolare nu e așa de importantă dupăcum se pare, căci e nerealizabilă și mai ales primejdioasă”. Atitudinea aceasta n'a putut să convingă încă, și toate cercurile școlare, aproape fără excepție, au început a privi chestiunea cu simpatie. Rapoartele dela 1910 ale învățătorilor au fost destul de favorabile. Din ele s'a putut face constatarea că cei mai mulți învățători nu numai că aderează la ideea introducerii unei activități extrașcolare sistematice, dar ei și desfășură o binefăcătoare activitate și că, mai ales învățătorii cari fac ispravă în școală, sunt însuflețiți și pentru o activitate înafară de școală. Numai învățătorii cei slabi fug de muncă, oriunde ar fi să o desfășure, — în școală sau înafară de școală.

Desvoltarea pe care a luat-o la noi această foarte importantă problemă națională e, putem spune chiar și pe baza rezultatelor unui timp atât de scurt, destul de multumitoare. Astăzi activitatea extrașcolară la noi nu mai are dușmani principiali — decât doar în unele elemente pentru cari e mai comoadă neactivitatea decât eternul sbucium spre „mai bine”.

În România activitatea extrașcolară a învățătorilor a dat în timp de 14 ani roade extraordinar de bogate și de frumoase. Constatările cari se fac acolo cu privire la această chestiune, după experiențe de aproape un deceniu și jumătate, pot să ne facă și nouă bune servicii.

Într'un articol publicat de d-l N. Nicolaescu, fost revizor școlar, în „Revista generală a învățământului” (Decembrie 1911) despre „Mișcarea economică la sate”, se fac, între altele, și următoarele constatări, cari arată că activitatea extrașcolară are o influență binefăcătoare nu numai asupra vieții economice și culturale a poporului, ci și asupra activității intrașcolare: „Nu se poate închipui ca activitatea economică să nu favorizeze înmulțirea înscrierilor și frecventarea, prin trecerea ce și-o câștigă învățătorul printre săteni, prin faptul că el devine printre ei un factor folositor, de care atârnă înlesnirea traiului lor și prin prestigiul ce-l capătă școala. Nu se poate închipui ca învățătorul să nu fie îmboldit la muncă mai spornică în școală, prin mulțumirea sufletească ce i-o produce frecventarea regulată a elevilor și dragostea de care se simte înconjurat pretutindeni”. Și mai departe: „Din datele comparative asupra inspecțiilor rezultă, că învățătorii cu activitate afară de școală au fost de treiori mai bine apreciați pentru munca din școală, decât ceilalți. Luați în total și individual, învățătorii cari conduc bănci, obștii, etc., dau de douăori mai mulți absolvenți decât ceilalți... Activitatea economică a învățătorilor nu poate fi prenumărată printre cauzele cari provoacă scăderile învățământului la sate”... Și ca ultimă concluzie zice d-l Ni-

colaescu: „Nu mă tem să afirm, că activitatea extrașcolară e un indiciu de destoinicie și stăruința învățătorului în munca din școală”.

Cuvintele acestea se confirmă și la noi pe deplin. Nici un învățător bun nu se subtrage de sub îndatoririle sale extrașcolare, iar învățătorii cari nu lucrează nimic înafară de școală, nu dovedesc nici în școală progres.

Se înțelege că ar fi greșit a zice, că toate problemele economice și culturale ale poporului nostru trebuie puse în sarcina învățătorilor. Toți ceilalți factori ai vieții noastre au aceeași îndatorire de a lucra împreună cu învățătorii, pentru înaintarea obștească. Teren de muncă e atât de mult la întreg poporul nostru, încât nu se poate scuza nimeni cu aceea, că ar vrea să facă ceva pentru popor, dar nu i se dă prilej.

În România e vorba să se reglementeze cât mai curând activitatea extrașcolară prin dispoziții amănunțite, pe cari să le aducă parlamentul. Experiențele de până acum ar îndreptăți un pas ca acesta. Ar fi o desiluzie însă, pentru noi cei de aici ca și pentru frații din Bucovina, cari tocmai acum agită și ei, pe baza experiențelor din Regat și dela noi, chestiunea activității extrașcolare, dacă momentul acesta mare ar cădea jertfă unor interese de partid, păgubitoare pentru cultura românească unitară.

Cât pentru reglementarea chestiunii la noi — rămâne ca, mai întâi, ea să ajungă cunoscută în toate cercurile și în toate părțile țerii și numai mai târziu, după experiențe mai îndelungate să se purceadă la acest pas.

Dr. Onisifor Ghibu.

Însemnări.

Un nepot al lui Tolstoi — poporanist! E sigur, că cele mai multe și mai bune informațiuni despre literatura rusească ni le aduc revistele germane. De altfel Germanilor le datorim totdeauna meritul, că au răspândit, cu succese mari, printre popoarele mai mici și mai înapoiate, literatura din Apus și cea din Orient. Cu bogăția limbei lor universale, cu traducerile lor, făcute cu atâta conștiință de interpretare a originalelor, publiciștii germani au contribuit, în mare parte, la înobilizarea culturii generale a omenirii. Despre ultima noutate, ce ni se aduce din Rusia, vom lua și noi câteva rânduri, din diferite reviste germane, fiind de actualitate.

Este obiceiul la Petersburg, de a se aranja, în prima săptămână de carnaval, un fel de bal pitoresc, așa numit „etnografic”, la care se întâlnesc toate familiile vechei aristocrații. La balul acesta, membrii intelectuali ai societății se produc cu reprezentații declamatorice, cu cetiri de producțiuni literare și cu alte distrații. Senzația balului de-acum însă a fost, pentru toți cei adunați, o pereche tânără, care oferă publicului select tot felul de spirite rusești, de o rară ori-

ginalitate, distribuind în acelaș timp, în mod gratuit, beutura populară „Cvazul” și șampanie! El, o figură svetlă de tânăr voinic și bine alcătuit, într'un minunat costum boieresc, de stofă de brocat roșu, brodat cu fir de aur, părul lui eră blond și moale, iar buzele lui sensuale și tari și privirea senină sub două sprâncene imbinat: când salută pe imbulzitorii dimprejurul său, aveă aerul unui urmaș civilizată al cutărui boier dela Moscva, sau de pe Wolga. Ea, soția, alături de dânsul, o apariție deosebită, cu ochii calzi, mișcători, tineri și zămbitori, jumătate ochi de mamă, jumătate de copil. Cu toată frumusețea din față, ea părea a aveă expresia unei cereri de iertare, cu toate că gura exprimă, cu vioiciune, toată realitatea caldă a vieții, care face pe o femeie atât de frumoasă! Această pereche eră: Contelex Nicolaevicei Tolstoi, de 29 ani, cunoscut în timpul din urmă la Petersburg, ca novelist și rudă cu marele răposat dela Iasnaja Poliana și soț al Sofiei Issaakowna...

Tânărul Tolstoi, — precum cetim într'o altă revistă — e pe cale a urmă în multe privințe calea acelei literaturi rusești, moștenită dela profetul regretat, prin care puterea de creație rusească, cea adevărată, s'a știut manifestă. Căci de un timp încoace cabotiniile literari au venit și au înstrăinat literatura rusească din vechea cale, introducând flori exotice și plante ofticoase. Și nimeni nu este mai chemat pentru viitorul literar al Rusiei, decât acest conte tânăr, cu mâna și condeiiul său! El va goni din arenă multe exagerări stilistice, scâlbăielile luate dela alte națiuni, o limbă individualizată scrintită prin făuriri de vorbe și de imagini străine, împrumutate, în anii din urmă, dela literații decadenți și cei internaționali, cari se conduc de principiul artificial al „innobilirei limbii” ruse.

În schimbul acestor parveniți, tânărul Tolstoi a introdus din nou limba plină de suc și de vigoare și totuș academică, aproape prea rusească, — încât ai o bucurie reală, cetindu-o. Iar figurile sunt tot astfel ca și limba lui și tot atât de veritabile. Morala lui e categorică. Alexej Nicolaevicei Tolstoi urește simbolul rusec din capitala Petersburgului, care se mișcă împotriva rusismului și combate pe cei mai mulți poeți, cari se bucură de capriciile acestui oraș viermănos, dulce și lenevos. Foarte instructivă este descrierea dintr'o nuvelă asupra unui tânăr fante din Petersburg, care cade jertfă neactivității, parvenitismului, păcatelor sociale și ademenirilor diverse. În schimb acest scriitor de talent se dorește mereu la țară; la moșia-i, la bărăgane, cu oameni onești și de o legendară simpatie; cu vieța lor petrecută în vise copilărești; cu aceste naturi inzestrate cu forță; cu grozavii și îndurătorii cu inimă vitează; cu naivitatea și lipsa de țință, — sfânta înfățișare reală pe care o are astăzi Rusia...

Acesta este Alexej Tolstoi, poporanistul Rusiei de astăzi. Și cine nu știe rusește, cetească, măcar în nemțește, volumul de nuvele „Cei din urmă boieri ruși”, precum și romanul „Vieța celor doi”, asupra cărora revistele germane aduc elogiile entuziaste.

✽

Seminarul din Caransebeș. Puțină lume o fi cetind la noi organul oficial al eparhiei Caransebeșului: „Foaia diecezană”, care apare cu o monotonă regularitate, de 27 de ani, fără să fi însemnat vreodată ceva pentru mișcarea culturală generală dela noi. Și totuș, urmărind cu atențiune această modestă publicațiune, dai și de lucruri cari merită să fie relevate și pentru publicul mare românesc. Adevărat că nu vom puteă remarca articole deosebit de profunde sau de frumoase, vom găsi însă în schimb printre multele „anunțuri” ale ei unele, cari merită neapărat luarea aminte a noastră.

De mai bine de un an de zile, locul articolului prim în această revistă îl cuprind niște date seci relative la zidirea seminarului „episcopesc” din Caransebeș, și anume liste de subscripții și contribuții bănești, cari se fac pentru această școală. De când a ajuns în fruntea eparhiei Caransebeșului P. S. Sa episcopul Miron Cristea se pare în adevăr că soartea acestei eparhii a ajuns, în toate privințele pe cele mai bune mâni. În astfel de împrejurări și chestiunea zidirii unui seminar corăspunzător a trebuit să se apropie de rezolvire Prea Sfințitul episcop, dupăce printr'o circulară foarte clară a arătat absoluta necesitate a unui seminar, a inițiat o colectă la care a contribuit însuș cu o sumă însemnată de bani și — lucru de căpetenie — de-atunci încoace a stăruit fără încetare ca soartea acestei colecte să nu fie ca a celor mai multe colecte, aceea de a fi dată uitării a doua zi. Cum, cum nu, destul că de vreun an de zile „incurg” sume peste sume de bani, atât din dieceză cât și din afară, așa că până acum trebuie să se fi adunat mai multe zeci de mii de coroane, cu cari mâne-poimâne se va puteă începe lucrul de mult așteptat.

E de admirat tactul cu care P. S. Sa știe să încurajeze pe toată lumea pentru „edificândul” seminar „episcopesc”, și cum, în ștersele coloane ale „Foai diecezane” știe răsplăti pe fiecare cu câte un cuvânt de laudă — și uneori de aspră muștrare — pentru interesul sau neinteresul lor a celor chemați, și cum știe să atragă pentru acest seminar chiar și cercuri foarte îndepărtate, cum sunt d. e. Româniile din Sarajevo, cari au trimis zilele trecute suma de 436 cor.

Așa se fac treburile bune, nu cu lamentări corporative, ca la Gherla unde se pare că n'a străbătut încă deviza zilei de azi: „Prin noi înșine”.

✽

Mișcarea pedagogică la Români în anul școlar 1910/11. D-l Pompiliu Dan, fost profesor la liceul român din Brașov, actualmente învățător la școala primară din Zernești, a publicat sub titlul de mai sus o lucrare a sa pe care a cetit-o la conferințele învățătorești ale protopopiatului Branului, ținute la Râșnov. În această broșură de peste 80 de pagini, apărută în tipografia A. Mureșanu din Brașov (de ce Brassó?) se face o dare de seamă a tuturor publicațiilor românești de cuprins pedagogic, apărute în timp de aproape doi ani. Din cetirea acestei broșuri te alegi cu impresia că se lucrează destul de mult și destul de bine la noi, pe teren pedagogic. Autorul a făcut un foarte

bun serviciu tuturor cari se interesează de problemele de educație strângând într'ua mână roadele întinsei lecturi a d-sale.

✽

„Biblioteca școlară”. Au apărut în Sibiu, sub îngrijirea d-lui V. Stan, profesor la seminar, primele două numere din „Biblioteca școlară”. Când a fost anunțată apariția acestei noi biblioteci „Tribuna” a combătut hotărârea d-lui Stan de a face prin această întreprindere concurență „Bibliotecii tineretului” publicată de „Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român” tot aici în Sibiu. D-l Stan în răspunsul pe care l-a dat „Tribunei” spune că Biblioteca ce voiește a o tipări va fi altfel decât a Asociațiunii. Acum după apariția primelor numere putem să ne dăm și noi părerea asupra întreprinderii d-lui Stan.

Nu vom zice că e de prisos a încerca mijloace nouă de a plasa în lumea micilor cititori cărțile bune, deșteptând cu ajutorul lor dragostea de citit în poporul nostru. Vom zice, însă, că întreprinderea d-lui Stan n'aduce nimic nou; ea nu e cu nimic mai bună decât Biblioteca Asociațiunii, din nici un punct de vedere. Ca cuprins ea dă tot ce dă și ce poate da în broșurile viitoare Asociațiunea, ca execuție nu e absolut nici o deosebire, decât doar cât privește clișeu de pe foaia de titlu, care nu e însă de loc potrivit cu o bibliotecă de copii, iar ca preț broșurile d-lui Stan sunt tot așa de scumpe ca și ale Asociațiunii, ba N-rul 2, care e număr dublu, prezintă din punctul de vedere al prețului, o mai mare greutate pentru copii, decât broșurile Asociației.

Deși principiar suntem contrari unei a doua biblioteci pentru tinerime aici în Sibiu — intru cât secția școlară a Asociației face tot posibilul ca să dea o bibliotecă cât se poate de bună și de ieftină — l-am fi înțeles totuși pe d-l Stan dacă d-sa, în întreprinderea din chestiune, ar fi ținut să ne dea altceva, dupăcum a și făgăduit. Am fi înțeles dacă ar fi început o bibliotecă religioasă pentru copii, a cărei necesitate de sigur că se simte, — sau dacă ar fi început să dea copiilor cărți frumos ilustrate, contribuind în forma aceasta și la educația estetică a poporului. Sau am fi înțeles dacă d-sa ar fi găsit mijloacele de a da o bibliotecă mai ieftină decât a Asociației. Dar așa, mărturisim că nu înțelegem de ce a mai trebuit o „nouă bibliotecă”...

✽

Criza bisericească din România și moartea episcopului de Argeș. E grozavă, în adevăr, criza bisericească din România! Dupăce, cu mari greutate, s'a putut găsi un candidat pentru scaunul de mitropolit primat al țării, în persoana episcopului Gherasim Timuș dela Argeș, iată că, în cele mai fatale clipe din viața bisericii, Dumnezeu îl chiamă la sine pe acest suflet blând, lăsând biserica românească într'o criză și mai cumplită.

Fericitul episcop al Argeșului nu eră desigur, un om de o mare energie, cum i-ar fi trebuit, în împrejurările actuale, bisericii ortodoxe, dar eră un om de bine, care s'a impus totdeauna prin cinstea și prin

hărnicia sa. Fără a fi fost un mare teolog, el a fost un strădalnic scriitor bisericesc, care a cules, vieța lui întregă, de pe unde a putut, învățături bune așternându-le pe hârtie și dându-le spre citire doriților de hrană duhovnicească. A tradus mult, mai ales din nemțește. A publicat trei volume mari de „Meditații asupra Psalmilor”, o lectură foarte folositoare, — un Dicționar aghiografic, care cuprinde viețile sfinților bisericii răsăritene, — a tradus, împreună cu fostul mitropolit primat Athanasie, Istoria bisericească a profesorului Eusebiu Popovici dela Cernăuți, și a alcătuit și alte scrisori mai mărunte.

Dacă n'ar fi părăsit așa curând lumea aceasta ar fi putut contribui, prin duhul blândății care-l caracteriză, la potolirea patimilor și la readucerea mult doritei liniști în biserica fraților noștri din Regat.

✽

Un nou teatru în București. S'a deschis în București un nou teatru cu numele „Comedia”. În prima seară, la 25 Decembrie, s'a reprezentat o piesă a colaboratorului nostru Victor Eftimiu, intitulată „Rapsozii”. D-l Eftimiu are un rol conducător la acest teatru, care s'a deschis cu o solemnitate deosebită, luând parte și familia princiară, dimpreună cu d-l ministru al instrucției publice.

E foarte îmbucurător avântul pe care l-a luat în anii din urmă teatrul în capitala României. Numărul teatrelor s'a înmulțit, calitatea pieselor reprezentate s'a îmbunătățit, iar interesul publicului pentru viața artistică e în continuă creștere.

✽

„Fruntașii scriitorii români”. „Românul” din Arad dă de vreo două săptămâni încoace un foarte interesant pomelnic al „frunțașilor scriitorii români”, pe care-l reproducem și noi aici pentru istoriograful literar din viitor. Iată cine sunt pentru organul dela Arad frunțașii noștri scriitorii: „I. L. Caragiale, Gheorghe Coșbuc (d-nul Coșbuc nu se scrie cu Gh, ci simplu: George!) Petru Dulfu, Horia Petra-Petrescu, Dr. I. Broșu, M. Beza, Al. Cazaban, D. Nanu, Maria Cioban, Ecaterina Pitiș, Aron Cotruș, Roza Covrig, Cornelia Langa etc.”.

Ne gândim: ce fericiți se vor fi simțind nenea lăncu și cu badea George văzându-se și ei ajunși între — frunțași.

Pomelnicul de mai sus ne pare însă necomplet. Din el lipsește subtilul critic A. C. Popovici, care a surprins în timpul din urmă cercurile literare române și străine cu un foarte profund studiu critic asupra așa zisului „poet” Octavian Goga, studiu care va fi tradus în curând în toate limbile europene. Ilustrul scriitor va întuneca strălucirea danezului G. Brandes și va face să strălucească cu fală în întreaga lume cultă de astăzi numele de: Român. După cât suntem informați studiului acestuia i se va decerne din partea Academiei Române marele — și totuși în comparație cu studiul d-lui Popovici, micul — premiu Năsturel-Herescu în suma de 12.000 de Lei, iar la toamnă i se va acorda și premiul Nobel — pentru pace în suma de 180.000 coroane.

scris de...